

מזמור מ"ה למדינת ישראל.

בישיבת מרכז הרב נהג הרב צבי יהודה זצ"ל, בכל שנה ביום העצמאות, לקשר את מהלך גאולתינו עם הפרק בתהילים הנושא את מספר שנות הקוממיות. היום הזה, כשמלאו מ"ה שנים למדינת ישראל, צריכים אנו לנסות ללכת בעקבותיו, ולעיין במזמור מ"ה בתהילים, אשר בו צריכה להיות תשובה לבעיות, לשאלות ולבשורות, שאנחנו מצויים בהם בשנה האחרונה ולקראת השנה הבאה. המעניין הוא, שבכל שנה כשבאים אל הפרק הרלוונטי בתהילים, הפרק נראה בתחילה רחוק, ורק אחרי מספר רגעי עיון בדברי חז"ל נפתח פתח להבין עד כמה הדברים נוגעים ממש אלינו, למהלך גאולתנו, למהלך גאולתם של ישראל. אני מוכרח לגלות, שבטרם למדתי את הפרק לא ידעתי מה הבשורות ומה המסר שצריך לשאת לקראת השנה הזאת, ולאחר העיון, אני רואה את השנה הזאת ואת יחודה.

הבהרנו בשנים האחרונות, שמהלך גאולתם של ישראל מתקדם משנה לשנה, ואחרי ארבעים שנות המדינה נכנסנו למהלך גאולה חדש, למהלך שבו הופעת הנס, הופעת יד ה' - גלויה וברורה. מלחמת המפרץ הראתה זאת בבירור. טילים נופלים בלב הערים וכמעט שלא נופל משערות ראשנו ארצה. בצומת מחולה היה לאחרונה כדבר הזה: מטען של 20 ק"ג התפוצץ בין שני אוטובוסים, שבתוכם ישבו אנשים. המטען התפוצץ וכל עוצמתו חדרה לקרקע. כתוצאה מן הפיצוץ נפער בור עמוק ורסיס אחד יצא וברר מבין שמונה עשר אנשים שעמדו ליד הקיוסק, בערבי, שנהרג, והשאר, יהודים יצאו ללא פגע. פלאים כאלה הם חלק מהמדרגה החדשה של סדר גאולתנו.

מזמור השנה, מזמור מ"ה בתהילים - "למנצח על שׁשנים לבני קרח משכיל שיר ידידות". התרגום מתרגם את פסוק ג' "יְפִיפִיתָ אֶדְמָה מִבְּנֵי אֲדָם הַיּוֹצֵא חֵן בְּשִׁפְתוֹתַיךָ עַל כֵּן בֵּרַךְ אֱלֹהִים לְעוֹלָם" - "שופרך מלכא משיחא עדיף מבני נשא...". לתרגום ברור שפרק זה עוסק במלך המשיח, במהות גאולתנו. גם בעל ה'מצודות', הפסטון, מפרש בפסוק ב' "רחש לכי דבר טוב אומר אני מעשי למלך..." - "בפתיחת דברי אני אומר, שמעשה השיר הזה הוא על מלך המשיח".

הנושא שלי הוא מלך המשיח כלומר נושא הפרק הוא מהלך גאולתם של ישראל. כמו כן לגמרא במסכת שבת(סג.) משמשים פסוקי מזמור מ"ה ללימוד נושא גאולתם של ישראל.

לשון המשנה (שם):

לא יצא האיש - לא בסיף ולא בקשת ולא בתריס ולא באלה ולא ברומח ואם יצא חייב חטאת, ר' אליעזר אומר: תכשיטין הן לו, וחכמים אומרים: אינן אלא לגנאי שנאמר ישעיהו ב. ד. - "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה...".

* מתוך שיחה שניתנה בישיבה בליל יום העצמאות תשנ"ג (תמליל שיחה ע"י מאיר שנוולד, שעור ב') [הערת העורך: מאיר שנוולד הי"ד, נהרג על קידוש השם באסון האוטובוס ליד כפר-דרום, ט' ניסן תשנ"ה].

המחלוקת במשנה כשאדם יוצא בשבת כשחרבו על ירכו, האם החרב נחשבת כתכשיט ואז האדם יכול לצאת אתה? או שהחרב לא נחשבת תכשיט והמוציא אותה כמוציא חפץ לרשות הרבים ויתחייב?

שיטת ר' אליעזר, שהחרב מפארת את היוצא עימה ולכן מותר להוציאה. שיטת חכמים, שהחרב אינה אלא לגנאי, וכל המתפאר בה בטעות הוא מתפאר, שנאמר "וכתתו חרבותם לאתים וחניתותיהם למזמרות לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה". כלומר: תקוות האנושות לעתיד היא כיתות החרב, ביטול החרב.

והגמ' ממשיכה: "תניא: אמרו לו לר' אליעזר - וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה בטלים לימות המשיח?" אם, אכן, חרב מפארת את האדם, למה החרב בטלה לימות המשיח? "אמר להן, לפי שאינן צריכים". - החרב מפארת את האדם כשהיא כלי הגנה וגבורה, אבל בתקופת שלום כשאין צורך בחרב, אזי החרב אינה נחשבת כלל.

שואלת הגמרא: "ותהווי לנוי בעלמא?" כלומר: אפילו אם אין צורך בחרב בימות המשיח, למה שלא יתגדרו בה? "אמר אביי מידי דהווי אשרגא בטיהרא", חרב היא כמו נר ביום שאינו מעלה ואינו מוריד, משום שבימות המשיח לא תהיינה המלחמות, אז גם כקישוט לא יהיה בה ענין.

ממשיכה הגמ' ואומרת "ופליגא דשמואל". ההנחה שהנחנו בקושיא על ר' אליעזר, שהחרב תבטל לימות המשיח, חלוקה על שמואל, שכן לדעתו גם בימות המשיח, בימים היפים שעליהם דברי הנביאים, יהיה ערך לחרב!

"דאמר שמואל אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד שנאמר 'כי לא יחדל אביון מקרב הארץ'". מצד שני, אומרת הגמרא, יש דעה חולקת - דעת ר' חייא בר אבא - "דאמר ר' חייא בר אבא: כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא 'עין לא ראתה א-להים זולתך' - כלומר, כל הנביאים לא נתנבאו אלא לימות המשיח, "וכתתו חרבותם לאתים" יתקיים בימות המשיח, ואם כן בימות המשיח לא יהיה ערך לחרב. להלכה נפסקו דברי שמואל. והרמב"ם מביא אותם להלכה בהלכות תשובה (פ"ט ה"ב), בהלכות מלכים (פ"יב ה"ג) ועוד.

כך גם הוכרעה ההלכה לתקופתנו, שאנו נמצאים בימות המשיח והחרב והמלחמה הם חלק מהתהליך, וצריך לדעת את ערך החרב.

הגמ' מביאה אפשרות נוספת: "ואיכא דאמרי: אמרו לו לר' אליעזר וכי מאחר דתכשיטין הן לו מפני מה בטלין?" לפי האיכא דאמרי, ר' אליעזר משיב, שגם בימות המשיח יהיה ענין של חרב ומלחמה. ומסיימת הגמרא "היינו דשמואל, ופליגא אדר' חייא בר אבא" וכך נפסק שגם בימות המשיח תהיינה מלחמות.

"אמר לו אביי לרב דימי וכו' מאי טעמא דר' אליעזר דאמר תכשיטין הן לז' דכתיב 'חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך'", סוגיא זו מלמדת שבימות המשיח נצטרך לקיים "חגור חרבך על ירך". הוראה זו רלוונטית, משום שישנם יהודים, לא מעטים, שעייפו ממלחמות, ואולי מצפים לגאולה בשיא שיאה, שבה תתקיים הנבואה "וכתתו חרבותם לאתים" והם מבקשים להקדים את המאוחר. שמואל בא ואומר להם - "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכויות בלבד", ו"חגור חרבך על ירך" זאת אומרת, שיש לחזק היום את היכולת

הצבאית ואת העוצמה והרצון לנצח כפי שאומר ה'מצודות' - "הודך והדרך - כי בה תנצח במלחמה".

מעניין הוא פירושו של רש"י הירש. הפסוק בתהילים מדבר על המלך המחזיק בחרב להגן על עמו. "לא תכשיט הוא בעיניך כי אם הודך, ונאה הוא לך כי יודע אתה להשתמש בו כגיבור". החרב בעינינו, האקדת או הרובה, הטנק או מטוס הקרב אינו תכשיט. האדם, שנושא את הנשק צריך להיות נכון להשתמש בו כגיבור, נשק שנמצא רק כ'תכשיט' איננו נשק. הנשק כפארו של אדם הוא רק ברגע שהאדם יודע לאחוז בו, שהוא מוכן להלחם ולנצח. והדברים מתפרשים עם מסר לדורנו ולשנה שלנו.

"חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך. והדרך צלח ורכב על דבר אמת וענה צדק ותורך נוראות ימיך".

כלומר אם מלך המשיח, במילים אחרות המלך המנהיג, או העם שנמצא בתקופת מנהיגות משיח יקח את גורלו בידיו, ידע להשתמש, וגם ישתמש בחרב, הוא יביא לתוצאות הנכונות. הוא יראה את הודנו והדרנו. "צלח רכב" - מסביר הרש"י הירש - "רק בכך הוא הודך האמיתי כי משתמש אתה בחרב למען האמת והצדק". יש צורך בהסברה פנימית וחיצונית שתבהיר את מטרות המלחמה. את המאבק באינתיפאדה יש להציג כמלחמה נגד הרצח והרוצח, ולהעמיד את האמת והצדק כמטרה, את ההאחזות שלנו בארץ כמאבק למען זכותו של העם היהודי. "תורך נוראות" - מסביר המצודות - שאם תלך בדרך זו ותהיה מוכן להשתמש בחרב ולהלחם למען עם ישראל ולהגן על הצדק אז "תורך נוראות", תצליח לראות דברים נפלאים, תוצאות למעלה מציפיותך. יותר מזה "תורך נוראות ימיך" - יתגלה לך מה גנוז בימיך. בימיך - ביוזמתך, בכוחך גנוזים כוחות נפלאים. הבעיה המרכזית של השנה האחרונה היתה חולשת הרצון לקחת את גורלנו בידיו ולקחת את החרב ביד. הצלחת ישראל מתגלה ומתבררת, ברגע שיהודים מוכנים, שהמדינה מוכנה, שהצבא מוכן לקחת את היוזמה בידיים ולהשתמש בחרב, אז - "הודך והדרך".

"חציך שנונים עמים תחתיך יפלו..."

יש לנו שני סוגי כוחות: כח קרוב, החרב, שפעולתה בקרב פנים אל פנים ולעומתה יש כח שפועל רחוק, החיצים אותם יורים אנו למרחקים. בנכונות להלחם יש השפעות מיידיות בשדה הקרב ויש השפעות רחוקות בשטח המדיני - "ועמים תחתיך יפלו" אומר המשורר: אם תהיה מוכן להחזיק בחרב, החיצים שלך יפילו וישברו את ההתנגדות המדינית. יש לשמור גם בתחום המדיני על חיצים שנונים (לא כהים וחסרי חדירה) רק עמדה חדה תכריע בעולם. והפסוק ממשיך ואומר:

"אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחך א-להים א-להיך שמן ששון מחברך"

הפסוק הזה נדרש על אברהם אבינו "אהבת צדק ותשנא רשע", אהבת הצדק את בריותי ושנאת לחייבם. אבל הדברים לא יוצאים מידי פשוטם. עם ישראל יוצא למלחמה מפני שהוא אוהב צדק. מתוך אהבת הצדק אתה ניגש למלחמה

מהצד החיובי. מתוך הרצון לתת שלטון לצדק - אתה שונא את הרשע. בכל אלה מה'פתח', מה'חמאסי' או סתם שונאי ישראל, בכל אלה נלחם - מדוע? מפני אהבת הצדק שלנו. רשי"ר הירש מוסיף: בדרך כלל, אדם שהולך להכות רשעים הוא מרגיש טוב. שעשה את זה, אולם קשה לו להיות שמח, אין לו את רגש החדוה והשמחה במה שהוא עושה, אחרי הנצחון הוא מוכה ועצוב. אבל כשהאדם יודע, שהוא הולך להביא את הצדק במלחמתו אז הוא זוכה גם לשמחה, למנוחה ולחדוה עמוקה. היסוד של המלחמה ושל המאבק הוא צודק. כשאנו רואים עוד חוליה ועוד חוליה נתפסת אנו מרגישים שאנו מכריעים את הרע ובכך מביאים את הצדק לידי גילוי. כך ממשיך מזמור זה פסוק אחר פסוק לבשר לנו את יסוד הגאולה הצבאית והמדינית בשלב הזה, בשנת הארבעים וחמש למדינת ישראל. יסוד המאבק למען הצדק, יסוד הריסת הרשע למען הגברת הטוב - זהו תוכנו של מזמור מ"ה.

אם אנו רוצים לפתוח חלון למה שיתרחש בשנה הבאה, תשנ"ד, צריך לדפדף במזמור מ"ו בתהילים, ומזמור זה רומז לנו, אולי, לקראת הבאות.

"א-להים לנו מחסה ועז עזרה בצרות נמצא מאד... ה' צבאות-עמנו משגב לנו א-להי יעקב סלה. לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. משבית מלחמות עד קצה הארץ קשת ישבר וקצץ חנית עגלות ישרף באש... ה' צבאות-עמנו משגב לנו א-להי יעקב סלה."

המשורר ברוח הקודש מתאר מצב של שלום, מצב של שריפת העגלות, השכחת המלחמה ושבירת הקשת, אבל הוא מתאר זאת לא מתוך חולשה, אלא מתוך ששם שמות בארץ אז הוא ישבר קשת ויקצץ חנית. אנו מבינים מכאן שצריך להיות שלום בשנה הבאה, והשלום קרוב למזמור מ"ה, הוא נמצא במזמור מ"ו, אבל זה לא שלום של חולשה או של נפילה, אלא שלום מתוך התגברות כח ה' בעולם, שנצטרך ללמדו בשנה הבאה, ואולי נזכה לראותו ונבין אותו על בורין, אבל הסדר של מזמור מ"ה מציין לנו את מהלך הגאולה, כמו שאומרת הגמ' במסכת שבת בגדר "אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד". ובעזרת ה' נראה נוראות בימינו. עם ישראל בעזרת ה' יתן למנהיגיו ללכת לפי ימינם אם יפעלו מכח ימינם. אם נפעל מכח ימינו, רצוננו וכווננו, נראה נוראות ונפלאות, ונהיה מופתעים מהכח הגדול שגנוז בידינו, ומהאפשרויות הגדולות שיש בידינו, לעשות ולעצב את גורלו של עם ה' וכווננו בעולם.

יום שחרור ירושלים

"פצחו רננו יחדו חרבות ירושלים כי נחם ה' עמו
גאל ירושלים"

(ישעיהו נב, ט)

"שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו
אתה משוש כל המתאבלים עליה".

(ישעיהו סו, י)

"ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו" - עיר שמחברת
ישראל זה לזה.

(ירושלמי בבא קמא פ"ז ה"ז)

ירושלים אורו של עולם - שנאמר: "והלכו גוים
לאורך" (ישעיהו סג, ג), ומי הוא אורה של ירושלים? הקבי"ה -
דכתיב (שם שם יט): "והיה לך הי לאור עולם".

(בדאשית דבה נס, ה)

"הי בציון גדול" (תהילים צט, ב) - כשיחזיר שכינתו בציון אותה
שעה גדול הוא.

(שחר טוב שם)

אמר הקבי"ה: לא אבוא בירושלים של מעלה עד שאבוא
לירושלים של מטה.

(תענית ה.)

דאמר ר' ירמיה עתיד הקבי"ה לחדש עולמו ולבנות
ירושלם ולהורידה בנויה מלמעלה בנין שלא יהרס, ונשבע
שלא תגלה עוד כנסת ישראל ונשבע שלא יהרס בנין
ירושלם...

(זהר וידא קיד.)

"והנצח זו ירושלים" (ברכות נח.) - תכונת עמדתם של ישראל
היא מושלמת בהיותה ממולאה בעז מלכותם, באופן
הראוי להם להתעלות כפי ערכם, בתור עם גדול וקדוש,
עם חכם ונבון, כשהם לעצמם. העז הלאומי של המלוכה
מקושר עם ירושלים, ששם ישבו כסאות לבית דוד. החוסן
הלאומי הישראלי פגש בדרכו מכשולים רבים, ועוד הוא
עלול לפגוש, וכולם ינצח בעז ה' ויעמד לנצח...

(עולת ראיה ח"א עמ' רלג)

גאולת המקדש וירושלים - הגלוי והנסתר / הרב יהודה זולדן
ירושלים כמקדש בשיטת הרמב"ם / הרב שמעון לפיד